

Denis Henriquez

KLEI

roman

DENIS HENRIQUEZ

Klei

Roman

*De mens is kneedbaar als klei,
zijn leven is klei voor de verbeelding.*

INHOUD

Monde de cons!	9
Orpheus	57
Le Verdon	170
Odyssee	313

MONDE DE CONS!

(KLOOTZAKKEN!)

Le Verdon ontspringt in de buurt van Col d'Allos in Alpes-de-Haute-Provence. De rivier stort zich omlaag langs pittoreske dorpjes als Colmars en Beauvezer, zwenkt langs Saint-Julien en Castellane, bekend om zijn kleine kerkje op een hoge klif, versmalt zich in de buurt van Guilleroy, kronkelt zich als een slang in de buurt van Moustiers-Sainte-Marie, een stadje beroemd om zijn eeuwenoud porselein, glijdt kalm langs Gréoux-les-Bains, een stad die zijn naam dankt aan de Romeinen die er ooit voor de warmwaterbronnen naartoe kwamen, kriskrast langs wat velden om ten slotte bij Vinon-sur-Verdon uit te monden in de Durance.

Moustiers-Sainte-Marie, tussen het groen in de bergen, leek uit rotsen gehouwen. Ricardo en Catherine bewonderden de romaanse klokkentoren en het kerkje met de middeleeuwse madonna; ze liepen door de rustige straten, dronken koffie op een terras bij de enige bakker en staarden tevreden naar de duiven rond de fontein op het plein. De oude gevels blaakten in de regen van licht die de zon op de stille bedrijvigheid uitstortte. De hemel was helder, een wit spoor van een straaljager doorkliefde het blauw.

In de namiddag bereikten ze Guilleroy, op de kaart een cirkeltje op het kruispunt van drie witte wegen. In een bocht van de weg zagen ze een vervallen bord met de naam Le Verdon; *camping libre*, stond in groene letters daaronder. Waarom konden ze daar hun tent niet gaan opslaan, dachten ze allebei op hetzelfde moment. Ze keken elkaar aan en glimlachten; woorden waren overbodig. Ricardo zwenkte de auto naar wat in zijn verbeelding een veelbelovende plek was om een tijdje door te brengen.

Een rij platanen defileerde aan weerszijden van de hoofdstraat; twee honden dutten op het asfalt midden op de weg. Ze parkeerden de auto op een beschaduwde plek onder de bomen en gingen een souvenirshop binnen om de weg naar de camping te vragen.

Oude posters, foto's en vergeelde krantenknipsels versierden de wanden van het donkere hol; de geur van lavendel hing in de lucht, de tijdschriften op de toonbank dampten de verwelkte geur van sigaren. Een bejaarde man, in een groen legerjack en laarzen, verwelkomde het tweetal alsof hij in geen tijden mensen had gezien. Hij had amper gehoord dat ze uit Nederland kwamen of hij raakte in extase over 'het Venetië van het Noorden', waar hij helaas, helaas, helaas, maar eenmaal in zijn leven was geweest. Als een losse flodder in zijn woordenstroom viel zelfs de naam van koningin Beatrix: uw nieuwe koningin, zei hij, het prototype van een noordelijke schoonheid, een vrouw zo solide als een vesting.

Ricardo kwam tussenbeide met de vraag hoe hij naar Le Verdon moest rijden. De oude man sperde zijn ogen en keek hem met open mond aan.

Le Verdon? Le Verdon stroomde overal! Wilden ze daarnaartoe? Dan moesten ze uitkijken voor de stroomversnellingen, voor de losse stenen op de hellingen, voor de gifslangen onder de rotsen! Een tijd geleden waren er zelfs mensen omgekomen op de rivier!

'*Monsieur!* De camping!' vroeg Ricardo dwars door zijn waar-schuwingen heen.

Zonder verdere vragen af te wachten, trok de man Ricardo mee de straat op. Als ze de hoofdstraat 'in die richting' uit reden, kwamen ze bij een zandpad. Dat volgen, dat almaar volgen, dan kwamen ze er vanzelf. Maar wilden ze niet eerst wat inlichtingen over de streek, over de *gorges*, de watervallen, de veilige bergpaden? Ricardo weifelde; Catherine kreeg een gestencild boekwerkje in de handen geduwd. De oude man grijnsde. Hij prikte zijn vinger op de naam op de kaft en zei trots: 'Emile-Evariste Font d'Eilenc, mijn naam.'

Tien minuten later stonden Ricardo en Catherine voor een natuurstenen huis met rode luiken en rode dakpannen. Wat kleren hingen aan de lijn in de tuin. Een klein eindje verder stond een gebouw

met kale witte muren en openslaande deuren. Wat opviel waren de kleurrijke schalen die het pad naar de ingang versierden. Een zwaarig *Terre Brûlée*, ‘Verbrande Aarde’, prijkte op de gevel.

Een echte camping was het niet. Kamperen kon men op de lege plekken tussen de bomen en struiken. Op een afstand van het huis stond één kleine tent. De twee Harley-Davidsons daarnaast glommen in de zon als stalen schildwachten. Ricardo parkeerde hun auto op een respectabele afstand van die tent, ze haalden de spullen uit de laadbak en begonnen hun verblijf op te zetten.

Toen de bungalowtent overeind stond en de ruimte onder de luitel van een tafel met stoelen was voorzien, trok Catherine haar bikini aan en smeerde zich in. Ze sleepte een stretcher naar buiten, krikte de rug omhoog en strekte zich uit in de zon met een zucht van genot.

De geheimen van Le Verdon, het boekje dat ze van Emile-Evariste had gekregen, legde ze neer in het gras, voor straks, als ze behoefte voelde wat te lezen. Er was nergens een ziel te bekennen. Ricardo wandelde naar het atelier. Aarzelend, alsof hij verboden grond had betreden, kwam hij daar binnen. Bonte chemicaliën stonden in glazen potten langs de muur; broden klei lagen tot ooghoogte opgestapeld. Op metalen rekken droogde grijs aardewerk; terracotta potten stonden in rijen op een tafel. Het gruis knerste onder zijn voeten terwijl hij de werkplaats doorkruiste.

Aan het andere eind herkende hij de oven. Het was een huisje op wielen opgetrokken uit witgeverfde baksteen; metalen geleiders langs de hoeken staken hoog in de lucht. Hij hoorde een zacht getik van metaal op metaal, aan de achterkant van de oven zag hij twee harige benen uitgestrekt op de vloer. Het getik hield plotseling op toen Ricardo kuchte. De benen verdwenen, er klonk wat geschuifel.

De man die van achter de oven vandaan kwam, had een pikzwarte haardos die naar alle richtingen uitwaaierde; zijn baard leek wel in geen jaren getrimd. Zijn dikke wenkbrauwen waren afdakjes boven zijn diepliggende ogen, zijn bovenlip sliep onder een borstelige snor. Er was geen plek op zijn lichaam waar geen plukje haar uit ontsproot. Hij stond voor Ricardo in een groezelig t-shirt, zijn korte broek was tot zijn lies afgezakt.

‘Zoekt u iemand?’ vroeg hij met een raspende stem.

In een wat hakkend Frans legde Ricardo hem uit wat het doel van zijn komst was. De man liep weg naar een tafel en kwam terug met een blocnote en een potlood.

‘Gegevens, alstublieft... namen, adres, land, telefoon; tja, het moet van de politie...’

Toen dat achter de rug was, bekeek hij de namen.

‘Ricardo’, zei hij. ‘Klinkt Spaans. Von Doengen.’ Hij lachte voluit en stak zijn hand uit: ‘Joseph Cahu.’

‘Ricardo van Dongen’, zei Ricardo en schudde zijn hand.

Joseph Cahu liep alweer naar de tafel en deponeerde het briefje onder een steen.

‘Une cigarette?’ vroeg hij van een afstand. Nee schuddend liep Ricardo naar hem toe.

Joseph Cahu pakte het pakje sigaretten dat er lag en trok er een uit. Hij viste een luciferstokje uit een doosje en wreef een vlam uit de zijkant. Even later kringelde een rooksliert omhoog naar het dak.

Of ze een mooi plekje hadden kunnen vinden, vroeg Joseph Cahu. Luxe, erkende hij, had hij niemand te bieden. Er was een ‘kakoel’, zei hij, en een douche, er was drinkwater en een gootsteen voor de vaat en de was. Maar: ‘*Monde de cons!*’ Wat moest een mens met meer comfort als hij hier zo vrij was als ‘een libel in de natuur’?

‘Als jullie me nodig hebben... Hier zul je me altijd treffen’, zei Joseph, waarmee hij, zoals hij met een weidse armzwaai aangaf, zijn hele werkplaats bedoelde. Ricardo liet zijn blik door de ruimte dwalen en schatte dat die zeven of acht keer zo groot was als zijn eigen atelier. Het tienvoudige misschien, als hij de vertrekken achter de halfopen deuren ook meetelde plus het deel buiten onder de sparren waar hij tafels met kruiken en schalen had gezien.

‘Hier doe ik het handwerk’, zei Joseph met een knik naar de draaitafels, en wijzend op een paar deuren: ‘Daar het denkwerk.’

Al pratend gidste hij zijn gast langs zijn bibliotheek. Een ballpoint en een paperclip hielden elkaar gezelschap aan weerszijden van een boeddhakop op een verder leeg bureau. De twee boekenplanken langs de muur werden volledig in beslag genomen door

werken over Japanse en Chinese keramiek. Een wand was vanaf de vloer behangen met Japanse prenten. In zijn ‘meditatieruimte’ lag een rood tapijt en verder niets; een raam gaf uitzicht op de donkere stammen van de sparren. In zijn ‘museum’ bewonderde Ricardo een stel kommen die alleen aan de binnenkant waren beschilderd. Voor de theeceremonie, legde Joseph quasi-ernstig uit, en wees met een kromme vinger naar de decoratie: een naakte zwarte vrouw wulps achteroverliggend op een rood bed. Ricardo nam er een van in zijn handen, streelde de ruwe huid en wierp een blik op Joseph.

‘Très érotique’, schertste Ricardo. Joseph blies wat rook uit en grinnikte.

Joseph vertelde dat ze ook bij hem konden eten. Een paar keer per week kookte hij voor zijn gasten. Het menu van de dag timmerde hij dan op een paal vlak bij de camping. Ricardo moest hem op tijd laten weten of hij bij hem kwam dineren.

Catherine glom op haar stretcher. Ze had net *De geheimen van Le Verdon* doorgenomen. In een galmend proza doorspekt met wijze spreuken had Emile-Evariste het verhaal van de streek vastgelegd. Het aangrijpendst, vond ze, was het verhaal van de stuwdam; de slachtoffers waren de bewoners van het dorpje Les Salles.

Generatieslang hadden ze in dat plaatsje gewoond en van de ene dag op de andere moesten ze hun kerkje, hun kerkhof, hun pleintje in de steek laten. Hun huizen werden gesloopt, hun kerk opgeblazen; al wat hun dierbaar geweest was, verdween veertig meter diep in het stuwmeer, op de kaart bekend als Lac de Sainte-Croix. Zo veranderde de lieflijke rivier, Le Verdon, die door de allermooiste vallei van het gebied kronkelde, in een ziedende stroom die hun verleden aan hun ogen onttrok.

De januskop van een rivier... een mooi beeld, dacht Catherine, een mooi, mooi beeld, geschikt voor een werkstuk voor 4 vwo of 5 havo. Catherine was lerares Frans op een scholengemeenschap in Leiden. Ze stond daar bekend als een bevlogen docente die veel wat ze zelf meemaakte, graag in haar werk integreerde. Ze zag zich al voor het bord staan tegenover al die gezichten die naar haar toe

gericht waren als zonnebloemen naar de zon. Ze zou het hebben, dacht ze, over rivieren, over hun zoetheid en wreedheid, over hun kracht en hun kalmte. Ze zou praten over het leed van de boeren. Ze hadden hun huizen en akkers verloren, ze mochten hun leven elders gaan voortzetten alsof ze zelf een ziellose stroom waren waarvan de bedding door een stel ingenieurs was verlegd. Waren er geen boeken, vroeg ze zich af, geen romans, geen gedichten over de ramp die daar in Les Salles had plaatsgevonden? Was er dan geen schrijver die de tragedie van het dorp had beschreven? Hadden de kranten niet vol gestaan met protesten? Dat zou ze gaan vragen aan de oude baas van de souvenirshop, zodra ze tijd had, besloot ze; dat wilde zeggen: zodra ze flink bij was gebruind.

Ze krikte haar stretcher horizontaal, deed haar zonnebril af, legde het boekje opzij en ging met haar gezicht pal in de zon liggen. De laatste lessen, de laatste vergaderingen, de laatste borrel trokken aan haar voorbij als kwamen ze een laatste buiging maken voor ze voorgoed in het archief van haar geheugen verdwenen. Ze had bergschoenen bij zich om te wandelen in de bergen, om af te dalen in de gorges; ze wilde kanovaren, de dorpjes in de omgeving verkennen of languit voor de tent haar stapeltje boeken gaan lezen. Ze wilde ook nog een dagje naar Nice. De afstand, dacht ze, was twee uurtjes te rijden. Ze ging daar een strandwandeling maken en met haar blote voeten in het schuim naar schelpjes zoeken.

Insecten zoemden, vlinders fladderden; haar lichaam veranderde in een glanzend landschap van olie en zweet. De rivier ruiste, de zon prikte; haar gedachten losten zich op in de warmte. Ze draaide zich op haar buik, ze draaide zich op haar rug. Na een poos werd de hitte haar te veel. Ze stond op en ging verkoeling zoeken in de nabijge rivier.

Ze ging staan waar het water pauzeerde en diep genoeg was om een paar slagen te zwemmen. Catherine stak haar tenen in het water en schrok, alsof de kou ze verbrandde. Ze wiebelde op de stenen aan de kant en beraadslaagde met zichzelf over wat te doen. De ijzige koelte stootte haar af, maar ze durfde... Ze ging enkeldiep staan in het water en begon daarmee haar armen, haar buik en haar benen nat te maken.

Een 'Guten Tag!' klonk van een afstand. Een arm zwaaide tussen het struikgewas aan de kant. Twee jongens waren het, zag ze; er lag ook een topless meisje op haar rug tussen hen in. Alsof ze dat expres deden, begonnen de knapen haar te strelen en te zoenen. Het meisje lachte, ze wentelde zich van de armen van de een naar de armen van de ander. Een van de jongens maakte zich los uit de omstrengeling, hief zijn arm omhoog en groette opnieuw: 'Guten Tag.' Beduusd zwaaide Catherine terug.

Ze dook in het water en zwom een paar slagen. Toen ze opkeek, zag ze een van de jongens langs de waterkant lopen. Het was een blonde adonis met lang haar en een knokige romp, een verknipte jeans hing om zijn middel. Hij stopte waar Catherine in het water was gegaan en maakte aanstalten om daar te gaan duiken. Catherine schrok en haastte zich naar de kant. Ze sloeg de handdoek om haar lichaam en liep weg zonder een blik op de jongen te werpen. Druipend bereikte ze de tent. Ze droogde zich af en strekte zich daarna languit op haar stretcher uit. Haar ogen deed ze pas open toen ze op haar schouders een hand voelde rusten.

'Catherine, dit is Joseph Cahu', zei Ricardo's stem. Ze draaide zich om en keek recht tegen twee harige benen aan. Ze gleed met haar blik langs de broek via de behaarde borst naar een brede lach die haar vriendelijk verwelkomde: 'Bienvenue, Catherine, à Le Verdon.' Die avond, zei hij, had hij lamskoteletten. De wijn zou rond zevenen klaarstaan. Ze waren welkom. Ricardo vond dat geen gek idee.

In de zomer aten ze buiten, in de veranda die langs de woonkamer liep. Een lange tafel was gedekt met een roodgeblokt kleed; een paar vaasjes met bloemen verwelkomden de gasten.

Er was nog niemand toen Ricardo en Catherine arriveerden. Joseph vroeg hen om verder te komen als ze het huis wilden zien. Ze kwamen binnen in de woonkamer, voorzien van een schouw waarin een heel varken geroosterd kon worden. Een leren bank krulde zich daar in een cirkel omheen. Er stond een fauteuil met een versleten bekleding; een houten trap die zelden een lik verf had gezien, steeg naar de slaapkamers.

Op de bank zat een meisje met vlechten. Ze had een teddybeer op haar schoot en werd geobsedeerd door een stel apen op de tv. Ze keek verstoord toen Joseph met de gasten verscheen.

‘Dit is de prinses van Le Verdon’, zei Joseph, zonder daar acht op te slaan. ‘Kom, geef deze meneer en mevrouw eens een hand.’

Het meisje stond op. Ze ging stijf voor de bank staan, stak haar hand uit naar Ricardo en zei zelfbewust: ‘Zena Marisol Cahu.’ Wijzend op haar teddybeer: ‘Dit is Anatole.’ Daarna gaf ze ook Catherine een hand en knikte. Ze zakte daarna terug op de bank en fixeerde haar blik opnieuw op het scherm.

Uit de tuin kwam het gespetter van water. ‘Mijn vrouw is bezig in haar rozentuin’, zei Joseph en schertste: hij had geen behoefte aan zo’n tuin, het hele dal was zijn tuin. Terwijl hij dat zei, liep hij met zijn gasten de tuin in om zijn vrouw voor te stellen.

Doornige twijgen slingerden zich langs houten palen omhoog. Het latten dak was overwoekerd door roze, rode en witte rozen die trots naar de lucht keken of nieuwsgierig omlaagblikten naar de struiken in potten. Door de openingen in het dak spoot de zon gele vlekken op het kleurenboeket; het groen glansde, waterdruppels parelden in het licht.

Alma Cahu stond met een gieter bij een pot. Ze liep naar Ricardo en Catherine en gaf ieder een hand. Ze had pikzwarte haren en zwarte glinsterende ogen; haar huid had die lichtbruine teint die moeilijk verkleurde in de zon. Ze had een bruine tuinbroek aan en een wit t-shirt; een gouden ketting hing om haar hals. Ze was zeker een hoofd kleiner dan Joseph. Met Catherine en Ricardo drukte ze zich uit in het Frans; tegen haar man sprak ze Spaans. Toen Ricardo wat tegen haar zei in het Spaans, keek ze verbaasd. Ze had nooit een ‘*holandés*’ die Spaans sprak ontmoet.

‘Hoe kom je aan je Spaans?’ vroeg ze.

‘Ik ben in Zuid-Amerika grootgebracht.’

‘Zuid-Amerika’, mompelde ze zachtjes vol bewondering.

Ricardo vroeg hoe het was om zo vrij, maar ook zo afgelegen te wonen in de natuur. Niet makkelijk, constateerde Alma; dat was het zeker niet toen ze daar waren komen wonen. Het geraas van de stroom, zei ze, maakte haar gek. ’s Avonds werd ze ook nog gek

van de krekels. Het leek alsof het hele dal in haar huis zat te tjirpen. Ook aan het weer moest ze wennen. 's Zomers zaten ze soms in een broeikas, in de herfst soms wekenlang onder de wolken. In de winter daalde de duisternis vroeg in het dal. Het kon er muisstil worden; de bergen, zei ze, de bergen verhieven zich als monsterachtige reuzen tegen de lucht. Catherine wilde iets weten over de sneeuwstormen, over de gladde wegen in de bergen als de kou zijn intrede had gedaan. Hoe koud, vroeg ze, kon het dan worden in het dal?

'We zijn een keer onder de sneeuw bedolven geweest', zei Joseph. Zelfs van Guilleroy waren ze toen afgesneden. Maar problemen hadden ze niet gehad, zei hij met een veelzeggende blik op Alma, want onder de dekens waren ze nooit eenzaam; daar hadden ze het altijd warm, zelfs als het buiten ver onder nul was.

Alma kwam uit Pamplona. Ze had Joseph ontmoet tijdens het voorjaarsfestival in die stad. Een groep Provençaalse pottenbakkers exposeerde hun werk in het Museo de Navarra; zij ging er met haar vader naartoe. Joseph zag eruit als een wilde, zei ze, maar hij bleek bij nadere kennismaking een aardige vent. Hij sprak ook nog een woordje Spaans, maar als iemand haar toen had voorspeld dat ze al een jaar later met hem zou gaan trouwen, had ze diegene in zijn gezicht uitgelachen.

'En toch: het gebeurde, vraag me niet hoe', zei ze zonder haar man aan te kijken. Na hun huwelijk vestigden ze zich in het dal van Le Verdon. Zijzelf woonde liever in de buurt van een grote stad, maar ze was gezwicht voor Josephs aandrang om in de natuur te gaan wonen. Hij was liever alleen met zijn werk. Hij kocht een oude ruïne op en met de hulp van zijn vrienden verbouwde hij die tot een nest in het wild. Zena was ondertussen al zeven, maar het huis, had Alma geklaagd, was helaas nog niet af. Joseph had haar onderbroken. Ze moest blij zijn, zei hij, dat hij 'met deze eigen handen' van een bouwval een huis had gemaakt.

'Als "deze eigen handen" ook nog de laatste trede van de trap naar de slaapkamers zouden kunnen bevestigen,' spotte Alma, 'dan hoef ik niet bang te zijn dat Zena een keer van de trap af dondert.' Joseph had gedaan alsof hij niets had gehoord.

De bovenverdieping was geheel van hout. Ze hadden daar drie slaapkamers en een toilet; een palm in een pot hield de wacht in een hoek. Op een van de deuren hing een poster van een grizzlybeer. Alma deed open: ‘Dit is Zena’s kamer.’

Er lagen speelgoed en kinderboeken; een jurk aan een hanger hing aan een stoel. De muur naast het bed was beschilderd met vogels en vlinders, een rivier kronkelde zich als een brede, blauwe veeg tussen de bomen.

‘De vlinders zijn van mij’, zei Alma.

‘De vlinders zijn van haar’, zei Joseph en knipoogde naar Ricardo.

In de logeerkamer hingen stadsgezichten van Pamplona en een foto van haar ouderlijk huis.

‘Wat een statig pand’, zei Catherine. ‘Weten je ouders hoe je hier woont?’

‘Mijn vader wil weleens overkomen,’ zei Alma, ‘mijn moeder niet meer, nu ze last heeft van haar gewrichten. Ze houdt ook niet van bergen...’

‘Ze houdt ook niet van Joseph’, mompelde Joseph. Alma fronste haar voorhoofd.

‘Mag ik dat niet zeggen als er visite is?’

‘Je overdrijft.’

‘Vrouw, ik overdrijf niet.’ En op plagerige toon tegen Ricardo: ‘Als haar vader er niet was geweest, was ze nu gelukkig geworden met een van die notabelen uit die duffe stad. Zo eentje, weet je wel, met een uitgestreken smoelwerk, zo’n meneer die zelfs met zijn stropdas onder de lakens kruipt.’

Alma keek Ricardo aan en schudde haar hoofd.

‘Al zeven jaar verkondigt hij dat, en hij meent het. Sommige mannen zijn net kinderen. Ze willen graag horen hoe geweldig ze zijn. Maar door hem heb ik de natuur leren kennen, zo vreselijk is hij dus niet.’

‘Natuur’, vervolgde ze, ‘was voor mij het Taconerapark in Pamplona. Iedere zondag ging ik daar wandelen met mijn ouders, met een zak oud brood om de herten en de eenden te voeren. De bergen kende ik alleen uit de verte. Nu zijn ze mijn naaste burens geworden en, eerlijk gezegd, ik ben van die monsters gaan houden.’

In het begin miste ze Pamplona. Nog altijd kwam het heimwee weer boven als ze te lang tussen de bomen gevangen had gezeten. Ze kon dan verlangen naar winkelen in de stad, naar een avondje concert of een theaterbezoek met haar vader. Vooral haar vader miste ze, met hem had ze een sterke band. Nee, broers en zusjes had ze niet, antwoordde ze op een vraag van Ricardo. Haar moeder vond het maar niks dat ze zo ver was gaan wonen. De natuur was voor de vogels en de slangen, geen plek voor de mensen. Als haar iets overkwam, wat dan, zo ver van alles en iedereen?

‘Niet verwonderlijk toch voor iemand die zich zelden buiten haar stad had gewaagd? Zeker nu ze op leeftijd is. Alleen deze hier begrijpt het niet’, zei ze met een knik naar Joseph.

In de slaapkamer hadden ze zonnebloemen in een zwarte vaas, aan de muur hing een bekende Manet achter glas: een naakte dame picknickt met twee deftige heren ergens in een bos. Deze *Le déjeuner sur l’herbe* deed haar altijd denken, zei ze, aan de tijd dat ze nog ‘kampeerden’ in het huis, met een matras op de grond en de kamers zonder deuren. Op de toilettafel stond een foto van het jonge echtpaar: een baardeloze Joseph in een tuxedo lachte naar de witte bruid die vereerd naar hem opkeek. Alma had een diadeempje op haar hoofd en een bosje bloemen in haar handen.

Ze vlijde zich op het bed en streelde de beddensprei, in gedachten verzonken.

‘Es pecado, pero un dulce pecado. Het is een zonde, maar een zotte zonde’, constateerde ze met een glimlach naar Ricardo.

‘Zoet, vrouw, geen zonde. Nietwaar Ricardo?’ bromde Joseph.

Ricardo kon zijn lach niet onderdrukken. Hij stak zijn hoofd uit het raam en zei dat hij het landschap prachtig vond. Op het zandpad voor het huis kraakte een fiets.

Toen ze beneden kwamen stond Emile-Evariste in de tuindeur, helemaal in het zwart, alsof hij naar een begrafenis ging. Hij had een zwarte jas aan en een zwarte broek; zijn zwarte hoed deed hij pas af toen hij aan tafel ging zitten.

Bij het voorgerecht keek Emile-Evariste sip voor zich uit. Hij had slecht gedroomd tijdens zijn siësta en wilde daar geen woord over kwijt, om de stemming niet te vergallen. Alma vond dat hij met zo'n lang gezicht de sfeer juist verpestte. 'Kom op! Waar ging het over?' drong ze aan. Ze was altijd nieuwsgierig naar wat iemand gedroomd had. Ze hield ervan, zei ze, om dromen te ontcijferen.

Catherine en Ricardo staarden de oude baas verwachtingsvol aan; Joseph kauwde ondertussen op een blaadje sla. Zena had wat gegeten en zat alweer voor de tv. De schemering was ingetreden, de eerste sterren fonkelden; een halve maan prijkte laag boven de bergen.

Met waterige oogjes keek Emile-Evariste Alma aan. Toen ze nogmaals aandrong en hij zag dat alle gasten op zijn reactie bleven wachten, haalde hij zijn schouders op en begon.

'Ik vloog in een sportvliegtuig,' zei hij, 'een eind boven het stuwmeer.' Beneden gleden de surfers als kleurige vlooien op het blauw, de lucht was helder. Ineens werd hij bevangen door paniek: de stuurknuppel weigerde, hij had geen greep meer op zijn koers. Het vliegtuig schommelde, wentelde, raakte in een duikvlucht, boorde zich ten slotte in het gladde oppervlak en verdween onder water. Met een schok kwam hij uit zijn siësta. De betekenis was duidelijk: hij had niet lang meer te leven! De droom, daar was hij van overtuigd, was de voorbode van zijn dood. Hij keek opeens fel uit zijn ogen en alsof hij zijn angst wilde verslaan, begon hij zijn dood te bagatelliseren.

'Maar wat dan nog? Iedereen moet ooit eens aan zijn einde komen!' En hij had zo'n lang en rijk leven gehad, wat wenste hij nog meer? Ze moesten niet denken dat hij bang was voor de dood! Nee, nee! Hij had een oorlog meegemaakt, dat moesten ze niet vergeten! De dood deed hem niets. Het enige wat hij wilde, was dat niemand met kopzorgen achterbleef. Kon Joseph hem niet cremeren in zijn oven en een mooi glazuur maken met zijn as? Dan had zijn skelet nog enig nut gehad. Of zijn as uitstrooien over het meer – zijn as waarmee hij het water kon vergiftigen en zo wraak kon nemen in naam van alle slachtoffers van de stuwdam. Of beter: waarom liet Joseph zijn kist niet zinken tot op de bodem van het meer? Dat was een prachtige plek om eeuwige rust te vinden.

‘Man, houd toch op, monde de cons!’ riep Joseph uit. ‘Je bent zo taai als een kat! Herinner je je smid Landin, Emile? Herinner je je hem? Die kwam ik laatst tegen met een kleinzoon. Die man is ouder dan jij, en hij ziet er kerngezond uit. Ik krijg niet de indruk dat hij ongelukkig is in het nieuwe dorp. En hij heeft ook zijn huis en haard vaarwel moeten zeggen.’

‘Dat is nou de ironie van het lot, beste Joseph. Dat is nou de ironie’, zei Emile-Evariste, almaar met zijn hoofd schuddend. ‘Niet één van de mensen uit het oude dorp zou nu terug willen. Niet één! Boer Tuvache niet, Crépin niet, Godeau niet... Hoe is dat mogelijk? Waarom hadden ze zoveel kabaal geschopt? Waarom hadden de mensen zich aan bomen vastgeketend om niet weg te hoeven gaan?’

Hij schoof zijn blik langs de aanwezigen en concludeerde: ‘We zijn uiteindelijk maar gewoontedieren. Het was niet de natuur waarvoor we vochten, niet het huis, het dorp, nee, we vochten tegen de verandering. Dat zouden we weer doen als men ons ons oude leven af zou pakken. Omdat we doodgewoon bang zijn voor iets nieuws. Ja, we zijn doodgewoon bang voor iets nieuws! Zou dat niet de reden zijn waarom de mensen niet dood willen? Maar ook aan de dood raak je gewend, dat is niet iets om angstig van te worden. Nee, nee, jullie moeten niet denken dat ik bang ben voor de dood!’

Joseph leunde met zijn ellebogen op tafel, steunde zijn kin op zijn vuist en zei goedmoedig: ‘Emile-Evariste, niemand wil dood, wij vinden het leven veel te lekker. Kijk nou naar jezelf. Je houdt van lekker eten, van je wijn... en waarover ga je schrijven als je dood bent? Over de bergen in de hemel zeker?’

‘Wat ik wilde zeggen...’ onderbrak Alma hem. ‘Waarom zouden die mensen tot aan hun dood blijven klagen dat hun dorp verdwenen is? Daarmee zouden ze zichzelf dubbel ongelukkig maken. Waar of niet?’

‘Jij hebt mooi praten’, zei Emile-Evariste op donkere toon. ‘Wat zouden jullie doen als jullie werden weggestuurd uit dit gebied? Zomaar van de ene dag op de andere?’

‘Ik?’ riep Joseph. ‘Als ze me hiervandaan jagen, zou ik dit hele gebied platbranden, tot en met de kantoren van de gemeente aan toe. Ik zweer het. Niets zal overeind blijven.’